

אגדת היום

עיונים ומחשבות סביב אגדות הגמרא בדף היומי

תמיד לג | שיר של יום

המסע השבועי

קורה שבוחרים לשמוע שירים רק לפי הכותרת או המילים הראשונות. לוחצים באינטרנט על שיר ששמו נשמע נחמד, אבל כשמתחיל השיר מתברר שהוא שיר מדכא. כך, במבט ראשון, נראית גם הבחירה במזמורי "שיר של יום": יש להם כותרות נפלאות, אבל המזמורים עצמם כוללים פסוקים קשים וכואבים, שלא ברור מדוע נבחרו דווקא הם לשירת הלוויים. הגמרא במקום אחר מסבירה את ההתאמה בין כל יום ובין מה שנבא בו, אבל ההסברים מביאים את הכותרות בלבד:

"רבי יהודה אומר משום רבי עקיבא: בראשון מה היו אומרים - לה' הארץ ומלואה, על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו. בשני... גדול ה' ומהלל מאד, על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן. בשלישי... א-להים נצב בעדת אל, על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו. ברביעי... א-ל נקמות ה', על שם שברא חמה ולבנה, ועתיד ליפרע מעובדיהן. בחמישי... הרנינו לא-להים עוזנו, על שם שברא עופות ודגים לשבח לשמו. בששי... ה' מלך גאות לבש, על שם שגמר מלאכתו, ומלך עליהן. בשביעי... מזמור שיר ליום השבת - ליום שכולו שבת" (ראש השנה לא ע"א).

פרשני האגדה לקשר בין האמור כאן ובין המשך המזמורים. הם מסבירים כל מזמור בפני עצמו, וכאן ננסה לשרטט בעקבותיהם את המהלך של ימי השבוע. נראה שאכן יש מהלך כזה, כיוון שאפשר לזהות בבירור שיש לו התחלה וסוף: ביום הראשון והשני מתוארת מלכות ה' (הן בגמרא והן במזמורים עצמם), בהמשך השבוע היא אינה מופיעה, ורק ביום השישי

השיר שהיו הלויים אומרים במקדש: ביום הראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, בשני היו אומרים גדול ה' ומהלל מאד בעיר א-להינו הר קדשו, בשלישי היו אומרים א-להים נצב בעדת אל בקרב א-להים ישפוט. ברביעי היו אומרים א-ל נקמות ה' א-ל נקמות הופיע, בחמישי היו אומרים הרנינו לא-להים עוזנו הריעו לא-להי יעקב, בששי היו אומרים ה' מלך גאות לבש לבש וגומר, בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת - מזמור שיר לעתיד לבוא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

מופיעה שוב מלכות ה'. מתבקש לומר שיש מהלך שתחילתו וסופו במלכות ה', ובאמצע יש התרחשות כלשהי.

ביום הראשון - הקב"ה יצר תבל ונעשה מלך על עולמו, ללא גורם שיפריע למלכות זו.

ביום השני הקב"ה כבר יצר פער בין עליונים לתחתונים. ההבדל אינו רק בין שמים למים, אלא גם בין דרגות קדושה.

ביום שני מופיעה ירושלים בהשוואה לשאר הממלכות, ומול המלך הרב שנודע למשגב - יש עוד **מלכים שנועדו**.

ביום השלישי פינה הקב"ה מקום בארץ, ולמעשה הפך אותה למקום יישוב עצמאי. בשיר של יום שלישי מתברר המחיר של הצעד הזה - עוול במשפט, שעלול לגרום לארץ כולה להתמוטט. **עד מתי תשפטו עוול... ימוטו כל מוסדי ארץ**.

ביום הרביעי נבראים כבר גורמים בעלי עוצמה, המאורות בשמים, שחז"ל מזכירים לנו כי הם מקור כוחם של עובדי האלילים. יצירת הכוחות הללו מביאה כוח לאומות העולם, לגורמים שמתנגדים למלכות ה'. הארץ ממשיכה להתמוטט, **אלמנה וגר יהרוגו, יתומים ירצחו**. ובכל זאת אין לאבד תקווה, **כי לא יטוש ה' עמו... חסדך ה' יסעדני**.

ביום החמישי מופיעה התקווה. אמנם צצים רק בעלי חיים, אבל בחיים טמון פוטנציאל לשבח את הקב"ה. כשיש חיים, יש מהיכן להצמיח תיקון. בשיר של יום מוטל התיקון על עם ישראל, מוזכרת יציאת מצרים שמתחילה את המהלך הזה, אבל המהלך עדיין תקוע. נותרת רק תקווה: **לו עמי שומע לי... כמעט אויביהם אכניע... ויאכילהו מחלב חיטה...**

ביום השישי זה מצליח. מופיעה מלכות ה'. אמנם מופיעים גם הכוחות האדירים שלכאורה יכולים להתנגד לה', המים השוצפים - ואולי גם הכוחות האנושיים המידמים להם; אבל הפעם ברור שמקור כוחם הוא מלך העולם, והם משרתים את מגמתו. **אדירים משברי ים, אדיר במרום ה'**.

ביום השבת מושלם המהלך, וכל האתגרים והקשיים שהיו בו - מתגלים עכשיו כאבני דרך. **ויציצו כל פועלי אוון - להשמדם עדי עד... להגיד כי ישר ה'**. לפי אחת הדעות בגמרא, זה כבר לא תיאור של הבריאה, אלא של העתיד.

בתחילת הדרך העולם שלם, בהמשך הדרך מצטרפים גורמים נוספים ומלכות ה' נעלמת, אך לבסוף כולם משרתים את המטרה העליונה תחת מלכות ה'. זה מהלך הבריאה, זה מהלך ההיסטוריה, זה מהלך השבוע. מתחילים חלק מכוחה של השבת, אחר כך מתמודדים בעולם המעשה ולבסוף שבים אל שבת קודש.